

Κύριε Υπουργέ, κύριε Πρόεδρε του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κύριε Πρόεδρε της Ανεξάρτητης Αρχής, κυρίες και κύριοι.

Ευχαριστώ για την πρόσκληση συμμετοχής στην εκδήλωση που διοργανώνετε, με θέμα την αξιολόγηση και την αποτελεσματικότητα του Μηχανισμού διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Πράγματι, τα περιστατικά αυθαιρεσίας των οργάνων της τάξης είναι ένα στίγμα για τη δημοκρατική μας πολιτεία. Είναι ένα φαινόμενο εξαιρετικά σοβαρό. Σοβαρό, **όχι μόνο** γιατί αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του πυρήνα των ατομικών δικαιωμάτων που είναι η προστασία της ζωής και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, **αλλά και γιατί θίγει** και κλονίζει το κύρος των σωμάτων ασφαλείας, που σήμερα επιτελούν έργο σημαντικό και δύσκολο και θα πρέπει να απολαμβάνουν τον σεβασμό και την εμπιστοσύνη όλων των πολιτών.

Δυστυχώς μέχρι σήμερα, έχουν εκδοθεί σε βάρος της χώρας μας 15 καταδικαστικές αποφάσεις από το ΕυρΔΔΑ, που αφορούν σε τέτοιου είδους περιστατικά και είναι γνωστές ως υποθέσεις της ομάδας «Μακαρατζής» (από την πρώτη σχετική προσφυγή).

Στις αποφάσεις αυτές διαπιστώνονται, παραβιάσεις των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ που εγγυώνται την προστασία της ζωής και την απαγόρευση των βασανιστηρίων, δηλαδή περιστατικά βίας, με δράστες κυρίως αστυνομικούς ή και λιμενικούς σε μία υπόθεση (Zontul).

Στην πλειοψηφία των παραπάνω αποφάσεων, διαπιστώθηκαν παραβιάσεις του ουσιαστικού σκέλους των συγκεκριμένων διατάξεων. Δέχθηκε δηλαδή το ΕυρΔΔΑ ότι υπήρξε απάνθρωπη και εξευτελιστική συμπεριφορά σε βάρος των θυμάτων, η οποία προσέβαλε βάνουσα την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τη σωματική ή και ψυχική ακεραιότητά τους και ενδεχομένως την ίδια τη ζωή τους.

Για την ακρίβεια, το ΕυρΔΔΑ υπάγει όλες τις παραπάνω συμπεριφορές στην έννοια του βασανιστηρίου κατά το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, που είναι ακριβώς η απαγόρευση της απάνθρωπης και εξευτελιστικής συμπεριφοράς, ανεξάρτητα από τον ποινικό χαρακτηρισμό των συγκεκριμένων πράξεων, ως βασανιστηρίων ή άλλων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, με βάση τις εθνικές διατάξεις του ουσιαστικού ποινικού δικαίου.

Επίσης, σχεδόν σε όλες τις πιο πάνω υποθέσεις, διαπιστώθηκε και παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους των ίδιων διατάξεων. Συγκεκριμένα, το ΕυρΔΔΑ έκρινε ότι, εφόσον γίνουν και καταγγελοθούν περιστατικά αστυνομικής βίας, το κράτος έχει υποχρέωση να τα ερευνήσει και σε πειθαρχικό και σε

ποινικό επίπεδο, έτσι ώστε να αποκατασταθεί η αλήθεια ως προς τα πραγματικά περιστατικά, να εντοπισθούν οι δράστες και να τους επιβληθεί δίκαιη τιμωρία, που να συνιστά όχι μόνο επαρκή ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του θύματος, αλλά και να λειτουργεί αποτρεπτικά για το μέλλον.

Όπως είναι γνωστό, κάθε χώρα - μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται πλήρως με τις καταδικαστικές αποφάσεις του ΕυρΔΔΑ που την αφορούν. Πρέπει λοιπόν, πέρα από την καταβολή των χρηματικών αποζημιώσεων που επιδικάζονται στα θύματα, να λαμβάνονται τα κατάλληλα ατομικά και γενικά μέτρα συμμόρφωσης (άρθρο 46 της ΕΣΔΑ).

Με τα **ατομικά μέτρα** επιδιώκεται η άρση των συνεπειών που είχε η παραβίαση, για τους συγκεκριμένους κάθε φορά προσφεύγοντες, ενώ με τα **γενικά μέτρα** επιδιώκεται να εξαλειφθούν οι αιτίες των παραβιάσεων που διαπιστώθηκαν, με σκοπό την αποφυγή συναφών παραβιάσεων στο μέλλον.

Για τις συγκεκριμένες υποθέσεις, γίνεται δεκτό από την Επιτροπή Υπουργών, αλλά και από το ίδιο το Δικαστήριο, ότι στο πλαίσιο των ατομικών μέτρων συμμόρφωσης θα πρέπει να επιδιώκεται η **επανάληψη των πειθαρχικών διαδικασιών** που κρίθηκαν ατελείς ή πλημμελείς, στο μέτρο βέβαια που αυτό είναι δυνατό και δεν αποκλείεται από την εθνική έννομη τάξη, όπως, για παράδειγμα συμβαίνει όταν έχει ήδη συμπληρωθεί ο χρόνος παραγραφής των σχετικών αδικημάτων.

Το όργανο δε που θα διεξάγει τη νέα διερεύνηση της υπόθεσης, όπως βέβαια και την αρχική, θα πρέπει να είναι **ανεξάρτητο και αμερόληπτο**. Για τον λόγο αυτόν δεν θα πρέπει να προέρχεται από το περιβάλλον του δράστη ή ακόμη περισσότερο να στελεχώνεται από συναδέλφους της ίδιας υπηρεσίας, όπως είχε συμβεί σε κάποιες από τις υποθέσεις που οδήγησαν σε καταδικαστικές αποφάσεις του ΕυρΔΔΑ.

Η λειτουργία ενός τέτοιου οργάνου αποτελεί ταυτόχρονα και **βασικό γενικό μέτρο συμμόρφωσης**, αφού πλέον επιτρέπει την αποτελεσματική διερεύνηση και θεραπεία των σχετικών παραπτόνων σε εθνικό επίπεδο και άρα την αποφυγή κατάθεσης νέων, επαναλαμβανόμενων προσφυγών για τα ζητήματα αυτά στο Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Η αναζήτηση και η στελέχωση ενός τέτοιου ανεξάρτητου οργάνου, ήταν για πολλά χρόνια βασική εκκρεμότητα της χώρας μας έναντι της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης που επιτηρεί τη συμμόρφωση του κάθε κράτους προς τις αποφάσεις που το αφορούν.

Τελικά με τον νόμο 4443/2016 η συγκεκριμένη αρμοδιότητα ανατέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη και από τον Ιούνιο του 2017 άρχισε να λειτουργεί ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Στον

Μηχανισμό αυτόν αποστέλλονται πλέον από το Ν.Σ.Κ., όλες οι σχετικές καταδικαστικές αποφάσεις του ΕυρΔΔΑ, προκειμένου να εξεταστεί η δυνατότητα νέας πειθαρχικής διερεύνησής τους, σύμφωνα με τις κρίσεις που περιέχονται στις αποφάσεις.

Έχουμε τη βεβαιότητα ότι η παραπάνω νομοθετική πρόβλεψη που αναθέτει τη διερεύνηση των περιστατικών αυθαιρεσίας των οργάνων των σωμάτων ασφαλείας στον Συνήγορο του Πολίτη, ανεξάρτητη αρχή, με αδιαμφισβήτητο επιστημονικό κύρος, εκπληρώνει με τον καλύτερο τρόπο την υποχρέωση συμμόρφωσης της χώρας μας στις συγκεκριμένες καταδικαστικές αποφάσεις του ΕυρΔΔΑ. Θεωρούμε ακόμη ότι η αποτελεσματική λειτουργία του νέου **Μηχανισμού** θα συμβάλει στο να αποδίδονται σωστά, σε εθνικό επίπεδο, οι ευθύνες για περιστατικά βίας και θα επιτρέψει σε σύντομο χρόνο την ολοκλήρωση της επιτήρησης της χώρας μας από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τις υποθέσεις αυτές.

Τελειώνω με μια γενική παρατήρηση. Εκτιμώ ότι ως χώρα πλέον πρέπει να καταστρώσουμε ένα πρόγραμμα δράσης και να βάλουμε ένα στόχο, έστω μαξιμαλιστικό: **Καμιά χαμένη δίκη στο Στρασβούργο**. Πως θα γίνει αυτό; Υπάρχουν βήματα που είναι καιρός η πατρίδα μας να κάνει, βήματα απλά που όμως θα φέρουν σημαντικές αλλαγές.

Σήμερα σε βάρος της Ελλάδας στο ΕυρΔΔΑ εκκρεμούν 716 υποθέσεις! Σχεδόν οι μισές από αυτές έχουν **επαναλαμβανόμενο** χαρακτήρα και αφορούν στις συνθήκες κράτησης στις φυλακές και στην έλλειψη συναφούς αποτελεσματικής προσφυγής (άρθρα 3 και 13 ΕΣΔΑ). Πρώτο, καίριο βήμα είναι ο «επαναπατρισμός» όλων των υποθέσεων που εκκρεμούν. Με ποιο τρόπο θα γίνει;

Με την **άμεση θέσπιση ενός ένδικου βοηθήματος** με τα χαρακτηριστικά που επιτάσσει το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, που θα επιλύει με φιλικό διακανονισμό σε εθνικό επίπεδο, διαφορές που προκαλούνται από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάτι τέτοιο θα μείωνε **αυτόματα** τον αριθμό των καταδικαστικών για την Ελλάδα αποφάσεων, αλλά και το ύψος των ποσών που καταβάλλει η Ελλάδα ως δίκαιη ικανοποίηση. Επίσης θα μείωνε δραστικά και τον αριθμό των εκκρεμών προσφυγών ενώπιον του ΕυρΔΔΑ.

Άλλο βασικό βήμα περιορισμού των προσφυγών, αλλά και των καταδικαστικών αποφάσεων είναι να εκσυγχρονίσουμε τη νομοθεσία μας. Δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα:

-Διατηρούμε ακόμη σε ισχύ το κώλυμα γάμου λόγω συγγένειας εξ αγχιστείας ακόμα και όταν λυθεί ή ακυρωθεί ο γάμος (1357 και 1462 ΑΚ).

-Στον ορισμό που δίνει ο ΠΚ για τα βασανιστήρια «ως κάθε μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου κλπ» (άρθρο 137Α παρ. 5 ΠΚ) το ΕυρΔΔΑ χρόνια τώρα μας υποδεικνύει να απαλείψουμε τη λέξη μεθοδευμένη ... Αλλάξαμε όλον τον ΠΚ, αλλά τη λέξη «μεθοδευμένη» τη διατηρήσαμε.

Επίσης επιβάλλεται:

-Να εκσυγχρονίσουμε και τη δικονομία στον βαθμό που αυτή συμβάλλει στη διαιώνιση των δικών και ουσιαστικά στην αρνησιδικία.

-Να αυξήσουμε τον αριθμό των φιλικών διακανονισμών.

Να υπάρξει πλήρης συμμόρφωση, αλλά και εναρμόνιση της δράσης των νομοθετικών, διοικητικών και δικαστικών οργάνων του Κράτους με τα όσα προβλέπονται στη ΕΣΔΑ και στη νομολογία του ΕυρΔΔΑ.

Να γίνει πιο στενή συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών με τα όργανα παρακολούθησης του Συμβουλίου της Ευρώπης ή με ανεξάρτητα όργανα που ασχολούνται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως με την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ή το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, αφού αρκετές φορές οι απόψεις τους είναι πιο κοντά στη νομολογία του Δικαστηρίου.

Και βέβαια, η Πολιτεία πρέπει να ενισχύσει, να συνδράμει και να δώσει μεγαλύτερο ρόλο στο Συνήγορο του Πολίτη που πρωτοστατεί με όλες τις δράσεις του στην εμπέδωση του κράτους δικαίου και της χρηστής διοίκησης.